

pokud takové „nové“ odvětví (tj. dějiny žen i genderu – Delacroix přímo píše „id est“ jako rovnítko mezi oběma!) není s to vytvořit novou epistemologii či epistemologické prvky aplikovatelné na celou disciplínu, není možné je chápat jako nosného aktéra historické inovace. (V případě naší problematiky přímo hovoří o narušení „integrující logiky v lůně galaxie sociokulturní historie ve Francii.“ Ještě na počátku nového tisíciletí zdůrazňoval Jacques Poloni-Simard, tehdy šéfredaktor revue *Annales*, nezbytnost integrování genderové problematiky do celkového studia společnosti: „To, oč jde“, tvrdil ještě v roce 2002, je „jednota sociálních dějin.“ Jeho hlavním argumentem je nikoli integrace „druhého pohlaví“ jako takového, ale snaha odmítnout případnou „parcelaci studovaného historického předmětu do sektorů na základě etnických, sociálních či genderových kritérií.“ Jako příklad jmenuje černochoy, indiány, marginály, ženy, homosexuály a jiné subalterní kultury.¹⁷

„Gender“ a „mužská studia“ v historiografii

Důležitým bodem v inovaci *women's history* bylo bezpochyby zavedení konceptu *gender* – což je, jak známo, anglický termín pro gramatický *rod*. Ve společenských vědách se od počátku 70. let začal objevovat jako element pro oddělení biologicky definovaného pohlaví (*sex*, *sexual difference*) a kulturně podmíněného *genderu*, tedy sociálního konstruktů, který odkazuje ke kultuře a je historicky proměnný.¹⁸ Femininita a maskulinita tak představují především dynamický soubor praktik a představ. Ač se někdy výrazy „ženy“ a „gender“ užívá mylně jako synonyma, důležitý je fakt, že *gender* přináší do problematiky vztahový moment.

Jedním z prvních textů, kde se *gender* objevuje v historickém kontextu, byl referát Natalie Zemon Davisové na konferenci v Berkshire v roce 1974.¹⁹ Text vyšel o dva roky později ve *Feminist Studies* pod názvem *Dějiny*

¹⁷ Jacques POLONI-SIMARD, *Regards complémentaires: L'histoire des femmes dans les revues françaises d'histoire*, in: Clio. Histoire, Femmes et Sociétés 16/2002: L'Histoire des femmes en Revues: France-Europe, s. 107–121. Zde cit. s. 109.

¹⁸ K sociologickým definicím *genderu* viz klasickou práci Ann Oakleyové z počátku 70. let *Gender, Sex and Society* – český překlad: Ann OAKLEY, *Pohlaví, gender a společnost*, Praha 2000.

¹⁹ Berkshire Conference periodicky od roku 1973 shromažďuje stovky příspěvků na toto téma.

žen v přechodové fázi.²⁰ Davisová zdůraznila, že cílem takového výzkumu – který hodně čerpá ze symbolické antropologie – je především pochopit význam pohlaví a genderových skupin v minulosti, odhalit variace rolí a sexuální symboliky v různých společnostech a obdobích, pochopit, co znamenaly a jak fungovaly s cílem zachování existujícího společenského řádu nebo jak přispěly k jeho proměně. To předpokládá, jak Davisová dále podtrhuje, přehodnocení klíčových problémů samotné povahy moci, sociální struktury, symbolismu, vlastnictví v dějinách.²¹ Také vyjádřila domněnku a současné přání, že se *gender* stane podobnou operativní kategorií i předmětem studia ve slovníku historiků jako *třída*. Současně zdůrazňovala nezbytnost historického studia mužů a maskulinity obecně i muže a ženy v interakci.²²

Také *Men's history* se začala rozvíjet zejména ve Spojených státech a ve Velké Británii v 80. letech²³ (méně již v jiných zemích); bezesporu i jako reakce na *women's history*. Bylo tomu tak mimo jiné i proto, že chtěla uchopit „autentickou maskulinitu“, kterou by postavila proti představě normativního, konsenzuálního mužství utvořeného patriarchálním řádem, jejíž kořeny měly být osvětleny a pochopeny stejně jako „preskriptivní“ femininita. Proto se do popředí dostávala například témata spjatá s formální či morální perzekucí nekonformních či „podřadných“ forem chování mužů, homosexualitou počínaje a proječováním emocí na veřejnosti konče. Historikové „mužských dějin“ se snažili ukázat historický rozměr maskulinity chápané jako proměnlivý konstrukt napříč dějinami. Kladli tedy především důraz na skutečnost, že mužskost-mužnost – možná ještě větší měrou než ženskost-femininita – není vrozená, naopak je získaným statutem, morální hodnotou, k níž v řadě společností vede cesta jen prostřednictvím bolestivých iniciačních rituálů, z nichž jsou vyloučeny ženy a jejichž cílem je prokázání mužnosti schopností překonávat utrpení. V západoevropském kontextu to znamenalo především studium vzdělávacích a výchovných institucí, které měly až do 20. století větší formativní dopad na formování mužské individuality a subjektivity než tomu bylo u dívek-žen. Oproti femininitě má pak maskulinita i ta specifika,

²⁰ Natalie ZEMON DAVIS, „*Women's History in Transition: The European Case*“, pův. in *Feminist Studies* 3:3/4; jaro-léto 1976, s. 83–103, zde cit. Joan W. Scott (ed.), *Feminism and History*, Oxford–New York 1996, s. 79–104.

²¹ Tamtéž, zejm. s. 88–89.

²² Natalie ZEMON DAVIS, *Women's History in Transition*, zejm. s. 82.

²³ Viz např. Victor J. SEDLER, *Rediscovering Masculinity*, London 1989; John TOSH, *Manliness and Masculinities in 19th Century Britain. Essays on Gender, Family and Empire*, London–New York–Boston etc. 2005.